

нього: як він бореться за право віри своєї...^{*}» і далі я розповів про святкування йом-кі-пуру в Москві.

Другий випадок — це моя промова на заручинах ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ. Щоб ясніші були мотиви такого експромту, я повинен зазначити, що 3-річне перебування моє у німецькій неволі дало мені змогу ближче придивитися до німецького народу, до його звичаїв, до його характеру й побуту і в наслідок цього, хоч я й не ма[ло] лиха зазнав у їхньому полоні, та навчився поважати його, заздрячи тому, що не мій, а німецький нарід такий могутній, культурний і працьовитий і працездатний, що так він уміє любити себе й поважати...^{2*} Увійшовши в хату де мав одбутися обряд заручин, я зовсім не був готовий промовляти. Аж тут підходить до мене Володимир і каже мені: «пару слів молодим треба сказати, Миколо». Щож тут було говорити? Підготуватись ніколи...^{3*} Я й сказав, що в голову прийшло...^{4*} Тепер же обмірковую чи своє коротеньке слово молодим я усвідомив собі, що не слід було казати, що дійсно воно вийшло не гаразд.

М. ЧЕХІВСЬКИЙ

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 129, арк. 129–134.
Копія. Машинопис; Арк. 127–128. Оригінал. Рукопис .*

№ 115

Додаткове свідчення Миколи Чехівського від 16 грудня 1929 р.

ДОДАТКОВЕ ПОКАЗАННЯ Миколи ЧЕХІВСЬКОГО

У попередній своїм показанні я визнав, що УАПЦ, як церква та ще й національна, вже в суті своєї з'являється антирадянською. Таке визнання має ще в більшій мірі стосується до верхів УАПЦ взагалі й до ВПЦР зокрема, як до квінт-есенції «держави» в державі.

Ідучи далі цим шляхом я прихожу до висновку, що ВПЦР підходила до питань про проведення своїх кандидатів на ту чи іншу посаду, як з боку суто

^{*} Крапки в тексті.

^{2*} Крапки в тексті.

^{3*} Крапки в тексті.

^{4*} Крапки в тексті.

^{5*} Рукописний варіант тексту додаткового свідчення Миколи Чехівського дещо відрізняється від друкованого примірника, в якому виявлено багато розбіжностей. Текст зв'язався за рукописом.

церковних міркувань, так і з боку національно-політичних. І призначала тих, хто відповідав умовам даної місцевості з того, чи другого боку.

На підставі того-ж визнання повинен сказати що ВПЦР, вирішуючи ту чи іншу справу й всебічно її обмірковуючи, конспіративною метою, безумовно не занотовувала у своїх протоколах усіх думок і пропозицій. А тому, як протоколи ВПЦР, так і різні офіційні документи її мали характер не фотографічного відбитку думок, які висловлювалось, а подавали тільки голі факти ухвал, часом, навіть, без певного мотивування. Усякі-же конспіративні директиви, якщо вони потрібні були, давалися або на словах, а ні то в довірочних листах на адресу певних осіб через руки і вже у крайніх випадках у офіційному листуванні, складеному так, щоб лише межі рядків можна було винайти дійсну думку того, хто писав.

Зв'язки УАПЦ з громадськими колами були. Громадяни цікавились оправами церкви, бажали мати інформації про стан життя й роботи і брали більш-менш активну участь у її життю — чи то роботою своєю, чи просто своїми завітаннями до храму на різні урочисті відправи, як от: Шевченкові свята, панахиди по письменниках і діячах українських, похорони, тощо.

Приклади:

1) На початку організації УАПЦ ще 1921 р. під час I Всеукр[аїнського] собору старі діячі УАПЦ брали участь у нарадах і висловлювали думки про потребу об'єднання навколо церкви національних елементів, як про це мені оповідали два Володимири — брат і ДУРДУКІВСЬКИЙ.

2) Підчас II-го собору до Володимира приходив за інформаціями проф. ГАСВСЬКИЙ і розказував, що громадянські кола вважають за потрібне не допустити до запламовання митрополіта Василя, але й не упиратися на відстоюванні його особи, як митрополіта, а шукати компромісового виходу, щоб не довести до цілковитого занепаду УАПЦ. Доводилось чути й інші думки від парафіян Софійського собору та й від своїх, що компроміси взагалі річ шкідлива, що треба йти на все — на остаточну загибель УАПЦ, на хрест, на муки...* Чув ці думки і Володимир та відкинувши їх пішов разом із ГАСВСЬКИМ до митрополіта В. ЛИПКІВСЬКОГО, аби переговорити з ним в цій справі. ЛИПКІВСЬКИЙ сказав, що з своєї волі він до димісії** не подасться, а волі собору перечити не стане.

Тут-же ГАСВСЬКИЙ запропонував і зачитав в проект своєї резолюції для собору в цій справі, ЛИПКІВСЬКИЙ не протестував проти неї, Володимир теж, але заявив, коли не помиляюсь, що він дасть свою особисту резолюцію на Соборі.

---

* Крапки в тексті.

** Так в тексті.

Ходив ГАСВСЬКИЙ у цій же справі й, до голови ВПЦР РОМОДАНОВА. Як поставився РОМОДАНОВ до бажання громадян не знаю. Хід же подій собору показав, що негативно, Принаймні тактика його на соборі носила провокаційно-заносистий і глузливо-зневажливий характер, як до самої УАПЦ, так і до діячів її зокрема до митроп. В.ЛИПКІВСЬКОГО. Гадаю, що думки такої була більшість членів собору, що показав провал РОМОДАНОВА на виборах голови — ВПЦР на цим же соборі.

3) Нарешті, коли взяти на увагу й роботу СВУ в церкві, то стане ще ясніше, що політично-громадські кола впливали УАПЦ постійно й організовано, наприклад: 1) СВУ заклала свою п'ятьорку і в УАПЦ, 2) СВУ на зборах своїх, вислухавши доповідь Володимира про події на соборі, докоряла Володимирові, що він зумів одстояти ЛИПКІВСЬКОГО, 3) за директивами СВУ улаштовано в Софії панихиду де юра* по Франкові, а де факто** по Петлюрі, 4) тут-же розкидано прокламації, 5) збиралися гроші на увіковічення пам'яті Петлюри, 6) покладено жовто-блакитного вінка на труну М. ГРИНЧЕНКО.

Отже справа ясна зв'язки УАПЦ з громадськими взагалі й в політично-громадськими, навіть, були певні й постійні і впливи на УАПЦ з боку громадських кол, взагалі з боку «СВУ» не підлягають ніякому сумніву

Підсумувавши ж усе вищенаведене прихожу до висновку, що УАПЦ є організація антирадянська й робота її контр-революційна.

16/ХП-[19]29 р.

М. ЧЕХІВСЬКИЙ

Допросил:

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 129, арк. 135 – 135 зв.
Оригінал. Рукопис; Арк. 136–138. Копія. Машинопис.*

№ 116

Додаткове свідчення Миколи Чехівського від 18 грудня 1929 р.

Додаткове свідчення

МИКОЛИ ЧЕХІВСЬКОГО

Організацію УАПЦ я уявляю так. Церковні кола розпочали свою роботу в цій справі ще за часів Скоропадщини (Священники В. Липківський, Н. Шараївський, М. Мороз і диякон Дурдуківський та інші) з метою відродження автокефалії церкви і українізації. Для них було важко українізувати церкву,

* В рукописному варіанті тексту: «de j[u]re».

** В рукописному варіанті тексту: «de facto».